

УДК 334.716:336.74

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТА ЇХ ВИДІВ**Костюк-Пукаляк О.М.**

ПП «Інтелект-Нова», м. Коломия

Критично розглянуто підходи до визначення суті грошових потоків зарубіжними та вітчизняними дослідниками. Запропоновано концепцію розмежування понять сутності грошових потоків, які мають розбіжності в трактуванні. Створено систему класифікації у відповідності до цілей управління грошовими потоками на підприємствах. Запропоновані нові види грошових потоків, які формуються в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: cash flow, грошовий потік, грошові потоки, види грошових потоків, електронний грошовий потік, вільний грошовий потік.

Постановка проблеми. Управління грошовими потоками підприємств є основою фінансового управління в зарубіжному менеджменті. Найчастіше економічна категорія «cash flow» або «грошовий потік» згадується під час інвестування, оскільки визначення показників ефективності інвестицій базується на розрахунках планових грошових потоків підприємства. Грошові потоки використовуються в фінансовому аналізі при оцінці бізнесу, нерухомості та окремих інвестиційних проектів. Окрім цього, грошові потоки все частіше використовуються при оцінці ефективності вже існуючого бізнесу. Це пов'язано з тим, що сучасна система обліку та аналізу поступово переходить до міжнародних стандартів обліку та оцінки результатів діяльності.

Грошові потоки є багатозначною економічною категорією, яка повною мірою може виражатися у різних видах потоків коштів. Концепція класифікації грошових потоків будується на основі її застосування з різною метою та цілями. Враховуючи постійний розвиток бізнесу та появу нових форм господарювання та методів розрахунків, не дивно що з'являються нові види грошових потоків, дослідження яких є особливо актуальним для підприємств, що переходять до європейських ринкових стандартів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вітчизняні економісти давно досліджують поняття та види грошових потоків. Однак стрімкий розвиток методології оцінки ефективності роботи, що відбувається в останні роки, відновив значення грошових потоків в управлінні підприємствами та забезпечив необхідність виокремлення нових видів грошових потоків. Необхідно зазначити, що піднесення грошових потоків відбувається завдяки дослідженням більшою мірою не науковців, а бізнесменів-інвесторів, що вивчають можливості для вигідних вкладень; до них слід віднести таких відомих фінансистів як Роберт Кіосакі [2], Уоррен Баффетт, Пітер Дракер [1], Алан Армстронг, Джеймс Коллінс та ін. Вагоме значення в економічну науку внесли такі зарубіжні науковці як Дж. К. Ван Хорн [6], Б. Коллас і Ж. Ришар [7]. Серед вітчизняних дослідників грошових потоків варто виділити Бланка І.О. [8], Терещенка О.О. [13], Коваленко Л.О., Ремньо-ва Л.М. [18] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недивлячись на те, що написано чимало наукових праць, що широко описують суть та види грошових потоків, існують практично

недосліджені види грошових потоків, яким в зарубіжних країнах почали приділяти все більше уваги. У даній статті будуть описані нові підходи до визначення суті та видів грошових потоків, а також буде складена видова класифікація грошових потоків, що матиме практичне значення для сучасного управління фінансами підприємств.

Метою дослідження є вдосконалення підходів до визначення суті та класифікації грошових потоків з метою підвищення ефективності управління фінансами підприємств України.

Виклад основного матеріалу. «Підприємці вважають, що найбільше значення для нового підприємства має прибуток. Але насправді він є вторинним. Грошовий потік має більше значення.» – Пітер Друкер (Peter Drucker) [1]. Відомий інвестор Роберт Кіосакі вважає, що найважливішим словом у світі грошей є грошовий потік. Другим за важливістю словом є ліверидж [2]. Девід Танг (David Tang) говорить, що найгіршими трьома словами в англійській мові є негативний грошовий потік (negative cash flow) [3]. Необхідно зазначити, що багато авторів літератури для бізнесу та довідкової літератури [4] під поняттям «грошовий потік» (cash flow) розуміє «чистий грошовий потік» (net cash flow), при цьому слово (cash flows) в множині в діловій літературі не використовується, оскільки фактично в даній дефініції потреба відсутня через неможливість її грошового виміру.

Однак і в науковій літературі багато науковців погоджуються із твердженням, що cash flow, відображає суть чистого грошового потоку у вузькому сенсі, а в загальному показує рух коштів.

Зокрема вчений Л. Бернстайн вважає, що визначення «грошовий потік» (cash flow) в буквальному сенсі не має змісту, оскільки сам потік визначити неможливо, так як це – постійний рух коштів. До того ж, цей рух коштів може здійснюватися в результаті різних видів діяльності [5]. Дж. К. Ван Хорн вважає грошовий потік (cash flow), потоком не просто грошей, а активів, які придбаваються за рахунок власних та позичених коштів. Він також акцентує на тому, що грошові потоки є безперервним процесом, тому чіткого визначення поняття грошовий потік не надає [6]. Б. Коллас і Ж. Ришар визначають грошовий потік (cash flow) як різницю між притоком та відтоком коштів. Фактично, грошовим потоком вони називають чистий грошовий потік [7, с. 135]. Розглянемо, як описують суть грошових потоків зарубіжні дослідники (табл. 1).

Таким чином, основна проблематика визначення грошового потоку базується на тому, що фінансисти-бізнесмени намагаються популяризувати фінансовий аналіз і використовують у своїх книжках спрощене поняття (cash flow) для визначення чистого грошового потоку (net cash flow).

Сайт «Wikipedia» [12] подає грошовий потік як опис платежу, що відбувається в даний момент часу – тобто рух грошових коштів, а також зазначає, що поняття використовується в менш конкретному сенсі для визначення коштів, які

вкладатимуться в інвестиційний проект. Сайт «Investopedia» [4] визначає грошовий потік як чистий грошовий потік.

З метою уникнення непорозумінь в трактуванні термінології в українській економічній науці, необхідно розділити поняття грошового потоку та грошових потоків. Для цього звернемося до нормативно-правової бази, що регулює питання обліку грошових коштів.

У міжнародному стандарті бухгалтерського обліку № 7 [11] надається визначення cash flows

Таблиця 1

Визначення суті грошових потоків в зарубіжній науковій та нормативно-правовій літературі

№ 1	Автор (група авторів)	Визначення грошових потоків, запропоноване різними авторами
1.	Бернстайн Л.А. [5]	Твердження «потоки грошових коштів» (cash flow) саме по собі не має відповідного пояснення, тому воно є незмістовним.
2.	Ван Хорн Дж.К. [6]	Рух грошових потоків (cash flow) фірми представляє собою постійний, безперервний процес.
3.	Коллас Б., Рішар Ж. [7, с. 135]	Грошові потоки (cash flow) – різниця між отриманими та виплаченими грошовими коштами за певний період часу.
4.	Маршал Дж. Ф. [8]	Грошовий потік (cash flow) – сума прибутку після податку і негрошових витрат, які включають такі статті, як списання фіксованих активів, зменшення ресурсів, амортизацію та нематеріальні активи.
5.	Джонс Ернест [9, с. 120]	В бізнесі рух коштів (cash flow) є ключовим фактором його прогресу та успіху. Ми називаємо це потоком грошових коштів.
6.	Оксфордський тлумачний словник [10]	Грошові потоки (cash flow) – це сума наявних коштів, отриманих чи виплачених підприємством, які часто аналізуються за різними статтями. План руху коштів встановлює всі очікувані в даному періоді платежі та поступлення.
7.	МСБУ № 7 [11]	Грошові потоки (cash flows) – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.
8.	Wikipedia [12]	Грошовий потік (cash flow) описує рух готівкових чи безготівкових коштів
9.	Investopedia [4]	Грошовий потік (cash flow) є чистою сумою грошових коштів чи їх еквівалентів, що надходять в бізнес і вибувають з нього.

Таблиця 2

Визначення суті грошових потоків у вітчизняній науковій та нормативно-правовій літературі

№	Автор (група авторів)	Визначення грошових потоків, запропоноване різними авторами
1	Терещенко О.О. [13, с. 181-186]	Cash Flow – рух коштів, критерій оцінки внутрішнього потенціалу фінансування підприємства.
2	Кошельок Г.В. [17]	Грошовий потік можна розглядати на різних рівнях: так, на статичному рівні – це кількісне вираження грошей, наявних у розпорядженні суб'єкта (підприємства чи особи) в даний конкретний момент часу – «вільний резерв».
3	Верба В.А. [16]	Грошовий потік – різниця між кількістю отриманих і витрачених грошей
4	Бланк І.О. [8, с. 17]	Економічна суть грошових потоків підприємства визначається тим, що при здійсненні своєї діяльності будь-яке підприємство створює певний рух грошових коштів у формі їх поступлень та витрат. Цей рух коштів якраз і створює фінансово-господарську діяльність підприємства і визначає суть грошових потоків.
5	Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. [18, с. 79]	Грошові потоки – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо-господарської діяльності підприємств.
6	Бочаров В.В. [19, с. 96-99]	Грошовий потік включає в себе різні види потоків, обслуговуючих господарську діяльність, він показує рух всіх грошових коштів, які не враховуються при розрахунку прибутку: капітальні вкладення, штрафи, податок на прибуток, боргові виплати кредиторами, позичкові та авансові кошти.
7	Поддєрьогін А.М. [20, с. 57]	Грошовий потік – сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами. Грошові потоки пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження в розпорядження суб'єкта господарювання коштів та еквівалентів та їх використання.
8	Лігоненко Л.О. [21, с. 6]	Грошові потоки – це система розподілених в часі надходжень та видатків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і супроводжують рух вартості, виступаючи зовнішньою ознакою функціонування підприємства.
9	Ясишена В. [22]	Грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їх еквівалентів, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний із фактором часу, простору, структури, ризику і ліквідності.
10	Стацук О.В., Хандучка А.М. [23]	Грошовий потік підприємства є сукупністю розподілених у часі надходжень і витрат грошових коштів, рух яких є одним з головних об'єктів управління, пов'язаний з чинниками ліквідності та ризику, впливає на рух активів та капіталу підприємства, характеризується відносними розміром, напрямком і часом.

(грошові потоки) – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Таким чином, можна стверджувати що грошові потоки – це рух коштів, що відбувається на підприємстві внаслідок його діяльності.

Грошовий потік (англ. cash flow, net cash flow, спрощене від чистий грошовий потік) – це залишок грошових коштів на певну дату в результаті грошових потоків; сума грошей, якою можна оперувати в майбутньому для здійснення термінових платежів. Такої ж думки притримується О. Терещенко [13], О. Мартякова [14, с. 160], І. Єпіфанова [15, с. 248], В. Верба [16].

Розглянемо, як визначають суть грошових потоків вітчизняні дослідники.

Найбільш глибоко дослідив сутність грошових потоків Бланк І.О. Він зазначає, що економічна суть грошових потоків підприємства визначається тим, що при здійсненні своєї діяльності будь-

яке підприємство створює певний рух грошових коштів у формі їх поступлень та витрат. Цей безперервний потік грошей якраз і формує фінансово-господарську діяльність організації і визначає суть грошових потоків. З метою подальшого використання показника в системі управління, він пропонує відійти від абстрактного, філософського розуміння категорії «грошовий потік» і сприймати грошові потоки як сукупність надходжень та витрат коштів, генерація яких проходить в результаті діяльності підприємства за певний проміжок часу [8, с. 17].

Бланк І.А. вважає, що сутність грошових потоків підприємств визначається десятьма критеріями, що їм характерні, зокрема грошові потоки є:

- суб'єктами фінансового управління;
- частиною грошової системи;
- умовою формування, розподілу та використання капіталу;

Таблиця 3

Види грошових потоків за методом обчислення

Назва виду грошового потоку	Альтернативні назви у вітчизняній літературі	Зарубіжна назва показника	Абревіатура	Визначення та порядок обчислення
Грошовий потік операційної діяльності	Чистий рух коштів від операційної діяльності	Cash Flow From Operations	CFO	Залишок грошових коштів на певну дату від здійснення операційної діяльності. Показник відображається у звіті про рух грошових коштів в рядку № 3195
Грошовий потік інвестиційної діяльності	Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	Cash Flow From Investing Activities	CFI	Залишок грошових коштів на певну дату від здійснення інвестиційної діяльності. Показник відображається у звіті про рух грошових коштів в рядку № 3295
Грошовий потік фінансової діяльності	Чистий рух коштів від фінансової діяльності	Cash Flow From Financing Activities	CFF	Залишок грошових коштів на певну дату від здійснення фінансової діяльності. Показник відображається у звіті про рух грошових коштів в рядку № 3395
Валовий грошовий потік				Сума додатного та від'ємного грошового потоку. Порядок обчислення: рядки № 3000 + 3005 + + 3006 + 3010 + 3095 + 3200 + 3205 + 3215 + + 3220 + 3225 + 3250 + 3300 + 3305 + 3340 + + 3100 + 3105 + 3110 + 3115 + 3190 + 3255 + + 3260 + 3270 + 3290 + 3295 + 3345 + 3350 + + 3355 + 3390
Додатний грошовий потік	Позитивний грошовий потік	Cash Inflows	N/a	Обсяг надходжень грошових потоків від усіх видів діяльності. Порядок обчислення: рядки № 3000 + 3005 + + 3006 + 3010 + 3095 + 3200 + 3205 + 3215 + + 3220 + 3225 + 3250 + 3300 + 3305 + 3340 (по звіту про рух грошових коштів)
Від'ємний грошовий потік	Вихідних (негативний) грошовий потік	Cash Outflows	N/a	Обсяг витрачання грошових коштів від усіх видів діяльності. Порядок обчислення: рядки № 3100 + 3105 + + 3110 + 3115 + 3190 + 3255 + 3260 + 3270 + + 3290 + 3295 + 3345 + 3350 + 3355 + 3390 (по звіту про рух грошових коштів)
Чистий грошовий потік	Загальний грошовий потік,	Net Cash Flow	NCF	Зміна наявних грошових коштів за період, чистий рух коштів за період. Показник відображається у звіті про рух грошових коштів в рядку № 3400
	Валовий грошовий потік,	Total Cash Flow	TCF	
	Чистий рух коштів Грошовий потік	Gross Cash Flow Cash Flow	GCF CF	
Традиційний грошовий потік	Грошові надходження	Cash Earnings of Net Cash Flow Net Income Plus Depreciation	N/a NIPD	Порядок обчислення: р. 3500 + 3505 (по звіту про рух грошових коштів)
Вільний грошовий потік		Free Cash Flow	FCF	Це кошти, які залишаються на підприємстві в результаті операційної діяльності та інвестицій в основний капітал. Фактично, це та частина грошового потоку, яка залишається інвесторам. Порядок обчислення: р. 3195 – р. 3260 (по звіту про рух грошових коштів)

- процесом, що відображає користування кредитами;
- процесом оборотності на підприємстві;
- генератором економічної ефективності;
- вимірником товарного чи фондового ринку;
- процесом, що відбувається в часі і просторі;
- ризиком;
- забезпеченням ліквідності [8, с. 11-29].

Завдяки здійсненню у часі та просторі господарської діяльності відбувається генерація грошових потоків у різних формах, ефективність яких формується правильною політикою фінансового менеджменту.

Саме в таких умовах є сенс класифікувати види грошових потоків за наступними ознаками:

- за методом обчислення;

Таблиця 4

Види грошових потоків за методом оцінки

№	Вид грошового потоку	Авторське визначення
1	Номинальний грошовий потік	Плановий залишок грошових коштів, який підприємство планує отримати без врахування впливу інфляції.
2	Реальний грошовий потік	Залишок коштів, отриманий в майбутньому, в якому враховані знецінення від інфляційних процесів.
3	Дисконтований грошовий потік	Потік коштів, який передбачає його майбутню вартість із врахуванням майбутньої вартості майна, доходів та витрат, залишку коштів та норми доходності інвестиційного капіталу.
4	Обліковий грошовий потік	Рух грошових коштів, зафіксований в облікових документах, що відбувається протягом календарного року.
5	Кумулятивний грошовий потік	Чистий грошовий потік, що накопичується протягом певного часу. Він визначається як сума грошових потоків за весь життєвий цикл або за весь період планування.

Таблиця 5

Види грошових потоків за формою отримання

№	Вид грошового потоку	Авторське визначення
1	Грошові потоки в національній валюті	Рух грошових коштів, що здійснюється в валюті країни, в якій зареєстроване і здійснює свою діяльність підприємство.
2	Грошові потоки в іноземній валюті	Рух грошових коштів, що здійснюється і валюті країни, в якій підприємство не зареєстроване і на території країни якої не здійснюється діяльність.
3	Готівкові грошові потоки	Рух грошових коштів, який здійснюється безпосередньо готівковими коштами.
4	Безготівкові грошові потоки	Рух грошових коштів, який здійснюється безготівковим методом.
5	Грошові потоки в електронній валюті	Рух грошових знаків, які можуть здійснюватися в будь-якій валюті через системи електронних платежів.

Таблиця 6

Види грошових потоків за методом визначення їх ефективності

№	Вид грошового потоку	Авторське визначення
1	Надлишковий грошовий потік	Такий баланс коштів, при якому запасів коштів є значно більше, чим їх потреби в короткостроковому періоді для погашення обов'язкових зобов'язань і потреб у ресурсах.
2	Дефіцитний грошовий потік	Перевага поточних потреб в грошових коштах над їх залишком в певний момент часу.
3	Оптимальний грошовий потік	Такий залишок грошових коштів в касі та на рахунках в банку, при якому їх обсягу вистачає для погашення обов'язкових платежів та забезпечень, а також для подальшого короткострокового розвитку підприємства.
4	Збалансований грошовий потік	Залишок коштів на певний момент часу, який дозволяє підприємству бути платоспроможним за обов'язковими платежами та зобов'язаннями, а також формувати певний запас для генерації додаткового грошового потоку.
5	Незбалансований грошовий потік	Залишок грошових коштів (в касі чи на розрахунковому рахунку) на певний момент часу, при якому відбувається суттєве перевищення потреб в коштах над їх залишком, або навпаки.
6	Ліквідний грошовий потік	Надлишок грошових коштів, що утворився в результаті звичайної діяльності, який може бути спрямованим на погашення термінових короткострокових зобов'язань протягом всіх інтервалів періодів, в яких повинні здійснюватися ці платежі.
7	Неліквідний грошовий потік	Неможливість здійснювати необхідні платежі в потрібний момент часу (за період, або в окремі моменти періоду).
8	Регулярні (рівномірні) грошові потоки	Потік поступлень та витрат грошових коштів за певними операціями, який в розглянутому періоді часу та межах окремих періодів здійснюється постійно.
9	Дискретні грошові потоки	Потоки коштів в рамках певного часового інтервалу, що носять непостійний і незакономірний характер.
10	Синхронізовані грошові потоки	Додатні та від'ємні потоки грошових коштів, що характеризуються їх рівномірним співвідношенням одне відносно іншого.
11	Несинхронізовані грошові потоки	Додатні та від'ємні потоки грошових коштів, що характеризуються нерівномірним співвідношенням одне відносно іншого

- за методом оцінки;
- за формою;
- за методом визначення ефективності;
- за політикою управління;
- за просторовим виміром;
- за часовим виміром.

Необхідно зазначити, що класифікація грошових потоків є досить широкою, вона охоплює різні сфери використання інформації. Особливої уваги заслуговує класифікація грошових потоків, запропонована І.О. Бланком [8], який виділяє 19 ознак грошових потоків. В.В. Ясишена [22] доповнила дану класифікацію і запропонувала розділяти грошові потоки за 21 ознакою. Вагомий внесок в дослідження видів грошових потоків зробив Г.В. Кошельок [17], який дослідив, об'єднав та додав свої додаткові класифікаційні ознаки грошових потоків. Даний автор виділяє 36 різних ознак, які охоплюють класифікацію за

видами активів, за місцем генерації, для потреб аналізу кредитоспроможності, за оцінкою інвестиційних проектів, за сегментами ринку, і в залежності від впливу ризику та ін.

Однак, оскільки ми виділили два окремих терміни: грошові потоки та грошовий потік, то варто в першу чергу зосередитись більш детально на методиці обчислення грошового потоку.

Зарубіжні та вітчизняні дослідники виділяють три основні види грошових потоків: операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. І.О. Бланк виділяє окремих вид грошового потоку – валовий грошовий потік. Це сума додатного та від'ємного грошового потоку за всіма видами діяльності. Зазначимо, що в зарубіжній літературі валовий грошовий потік (дослівний переклад Total Cash Flow або Gross Cash Flow) є ще однією назвою чистого грошового потоку. Практичного використання валовий грошовий потік як сума додатного

Таблиця 7

Види грошових потоків за політикою управління

№	Вид грошового потоку	Авторське визначення
1	Пріоритетний грошовий потік	Від'ємний грошовий потік, який направлений на вирішення першочергових завдань підприємства, невирішення яких може привести до негативних фінансових наслідків.
2	Другорядний грошовий потік	Додатковий грошовий потік, який підприємство може отримати від фінансової та інвестиційної діяльності, не пов'язаної із теперішнім родом занять підприємства.
3	Регульований грошовий потік	Такий потік коштів, який може бути повністю або частково змінений за ініціативою апарату управління.
4	Нерегульований грошовий потік	Потік коштів, який апарат управління без негативних наслідків регулювати не може ні в часі, ні за обсягом.
5	Легітимний грошовий потік	Рух коштів, який відповідає чинному законодавству, стандартам, нормативно-правовим документам на даний момент часу.
6	Тіньовий грошовий потік	Рух грошових коштів, який зменшує зобов'язання за податками і неподатковими платежами, або виникає в результаті незаконної діяльності підприємства – такої, що не відповідає чинному законодавству України.
7	Високоризиковий грошовий потік	Рух коштів від'ємного характеру, що має високу ймовірність неповернення коштів, однак характеризується високим рівнем доходності.
8	Низькоризиковий грошовий потік	Рух коштів від'ємного характеру, що має низьку ймовірність неповернення, і характеризується низьким чи середнім рівнем доходності.
9	Релевантний грошовий потік	Позитивний залишок грошових коштів, який закономірно виникає в результаті витрат коштів, що пов'язані із розвитком підприємства.
10	Нерелевантний грошовий потік	Такі залишки коштів, які характеризуються невідповідністю очікувань від інвестиційних грошових потоків, і які мають нестійкий характер.

Таблиця 8

Види грошових потоків за просторовим виміром

№	Вид грошового потоку	Авторське визначення
1	Грошові потоки по підприємству в цілому	Сукупний потік усіх видів коштів (їх надходження чи витрачання у русі) що генерується на всіх рівнях підприємства в результаті усіх видів діяльності.
2	Грошові потоки по підрозділу (цеху)	Рух грошових коштів, що відбувається в процесі діяльності окремої організаційної структури: підрозділу, цеху, відділу та ін.
3	Грошові потоки по певному обсягу робіт	Рух грошових коштів, який відбувається на підприємстві у результаті виконання певних робіт чи послуг, чи на окремому етапі їх виконання.
4	Грошові потоки звичайної діяльності	Рух коштів, який відбувається у результаті основної діяльності.
5	Грошові потоки надзвичайної діяльності	Рух коштів, що виникає в результаті подій, які не можна віднести до звичайної діяльності підприємства.
6	Грошові потоки від електронної комерції	Рух коштів, що відбувається в результаті здійснення електронної комерції.
7	Грошові потоки від необоротних активів	Рух коштів, що відбувається в результаті зміни вартості (збільшення чи зменшення) необоротних активів підприємства.
8	Грошові потоки від поточних активів	Рух коштів, який відбувається у результаті зміни вартості обігових коштів підприємства.
9	Внутрішні грошові потоки	Рух грошовий коштів, що відбувається в межах підприємства.
10	Зовнішні грошові потоки	Рух коштів, що надходить із зовнішнього середовища підприємства, проходить процес обміну та розподілу, і виходить знову у зовнішнє середовище.

та від'ємного грошового потоку у зарубіжному фінансовому та вартісному аналізі не має.

Чистий грошовий потік (Net Cash Flow, NCF; Total Cash Flow, TCF; Gross Cash Flow, GCF; Cash Flow, CF) – різниця між додатним та від'ємним грошовим потоком, зміна наявних готівкових та безготівкових грошових коштів за період.

Зарубіжні фінансисти розраховують ще декілька видів грошових потоків з метою оцінки ефективності інвестицій чи проведення вартісного аналізу (value-based management). Дані види грошових потоків не виділяються окремо у фінансовій звітності, їх визначення потребує додаткового обчислення: це грошові надходження та вільний грошовий потік.

В таблиці 3 зазначені грошові потоки, які можна обчислити – визначити їхню вартість. Однак в фінансовій науці розглядаються різні методи оцінки вартості грошових потоків. Розглянемо види грошових потоків, які формуються в залежності від методу оцінки їх вартості.

Грошові потоки можуть бути отриманими в різних формах, тому їх також слід класифікувати за видами.

Правильне вимірювання ефективності діяльності є однією із основних проблем теорії економічного аналізу. Це пов'язано із протиріччями в питаннях розробки принципових положень теорії і в методиці визначення ефективності діяльності, включаючи як проблеми розуміння самого поняття ефективності, так і перелік показників, що її визначають. Дослідження ефективності грошових потоків проходить за рядом показників, які характеризують загальну платоспроможність підприємства, оптимізованість та синхронізованість потоків коштів.

Управління грошовими потоками є однією із найважливіших функцій фінансового менеджменту. В залежності від вибору політики управління формування, розподілу та використання грошових потоків, може здійснюватися ефек-

тивно або ні. Розглянемо основні види грошових потоків, що формуються в результаті політики управління.

Грошові потоки формуються в певному просторі. Доцільність їх виділення в окремі види визначається необхідністю синтезу грошових потоків з метою визначення складових, які є більш або менш ефективними. Такі визначення дозволяють більш раціонально будувати політику управління грошовими потоками з метою покращення ефективності діяльності підприємства.

Рух коштів на підприємстві відбувається під впливом часу. Таким чином, слід виділяти окремі види грошових потоків не тільки для того, щоб виміряти потоки кількісно, але і визначити їх часову приналежність.

Таким чином, синтезуючи грошові потоки на складові, фінансовий менеджмент може здійснюватися більш ефективно, оскільки дослідження грошових потоків у відповідності до потреб управління дозволяє віднайти сильні та слабкі сторони складових формування грошових потоків, які виражаються у видовій класифікації.

Висновки і пропозиції. З метою уникнення непорозумінь щодо трактування суті грошових потоків, необхідно розділити поняття грошового потоку та грошових потоків за аналогією із зарубіжними сучасними науковцями, які під грошовим потоком (cash flow) розуміють чистий грошовий потік, тобто залишок грошових коштів на певну дату в результаті діяльності підприємства; і грошові потоки (cash flows) – це рух коштів, який відбувається на підприємстві внаслідок його діяльності.

Щоб краще зрозуміти суть грошових потоків, необхідно провести синтез даного поняття та розділити його на складові, що формуватимуть види грошових потоків. Видова класифікація відбувається із врахуванням цілей дослідження, зокрема вона включає формування видів грошових потоків в залежності від методів обчислення, ме-

Таблиця 9

Види грошових потоків за часовим виміром

№	Вид грошового потоку	Авторське визначення
1	Короткострокові грошові потоки	Рух коштів для здійснення поточної операційної, фінансової чи інвестиційної діяльності, який проходить з моменту поступлення коштів і до моменту їх виведення протягом одного року.
2	Довгострокові грошові потоки	Рух коштів з здійснення інвестиційної, фінансової та операційної діяльності, які тривають з моменту їх введення до моменту їх виведення більше року.
3	Минулі грошові потоки	Потоки коштів, визначені на певний момент часу, що відбувалися до теперішнього часу.
4	Теперішній грошовий потік	Залишок грошових коштів, що сформувався від здійснення діяльності в даний момент часу.
5	Майбутні грошові потоки	Плановані чи прогнозовані потоки коштів, які відбуватимуться в майбутніх періодах.
6	Повністю передбачувані грошові потоки	Такий рух коштів, суму та динаміку якого можна спрогнозувати в майбутньому з високою ймовірністю.
7	Недостатньо передбачувані грошові потоки	Такий рух коштів, при якому неможливо повною мірою спрогнозувати вартість, динаміку та структуру грошового потоку через врахування факторів, які можуть вплинути на діяльність підприємства.
8	Непередбачувані грошові потоки	Такий рух коштів, який в умовах недостатності інформації менеджмент організації передбачити не може.
9	Прогнозовані грошові потоки	Такі потоки грошових коштів, які більшою мірою сформовані передбаченнями, що відбулися на основі минулої діяльності підприємства та прогнозування впливу факторів на грошові потоки.
10	Непрогнозовані грошові потоки	Рух коштів, що сформувався на підприємстві внаслідок непередбачуваних явищ та факторів впливу.

тодів оцінки, форми грошового потоку, методів визначення ефективності грошових потоків, політики управління, формування потоку коштів у просторі та часі. Особливої уваги заслуговує виділення окремого виду грошових потоків – вільного грошового потоку, який є одним із най-

важливіших показників, що показує доцільність та ефективність інвестицій, а також грошового потоку від електронної діяльності, що є особливо актуальним в наш час – розвитку електронної торгівлі, що почала активно супроводжувати стаціонарний бізнес.

Список літератури:

1. Drucker Peter F. (1985). Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles. New York: Harper & Row.
2. Robert Toru Kiyosaki. (2000). Cashflow Quadrant: Rich Dad's Guide to Financial Freedom.
3. Don't Get Caught in a Cash Flow Crunch // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medium.com/@pocketmarty/don-t-get-caught-in-a-cash-flow-crunch-286b6703e69a>
4. What is Cash Flow // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/c/cashflow.asp>
5. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / Пер. с англ. / Л.А. Бернстайн. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 547 с.
6. Ван Хорн Ж.д.К. Основы управления финансами / Ж.д.К. Ван Хорн. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 800 с.
7. Коллас Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: Учебное пособие / Пер. с франц. под ред. проф. Соколова Я.В. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
8. Бланк И.А. Управление денежными потоками: Учеб пособие / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2009. – 736 с.
9. Джонс Э. Деловые финансы: Пер. с англ. – М.: «Олимп-Бизнес», 1998.
10. Финансы: Оксфордский толковый словарь: Англо-русский. – М.: Издательство «Весь Мир», 1997.
11. IAS 7 – Statement of Cash Flows // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias7>
12. Cash flow. Вікіпедія – вільна енциклопедія // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Cash_flow
13. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
14. Мартякова О.В. Грошові потоки в системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства / О.В. Мартякова // Наукові праці. – Донецьк, 2007. – Вип. 32(126): Серія: Економічна. – С. 158-162.
15. Спіфанова І.Ю. Вхідні та вихідні грошові потоки підприємства як економічна категорія / І.Ю. Спіфанова // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні». – Вінниця, 2013. – С. 247-249.
16. Верба В.А. Проектний аналіз: підручник / В.А. Верба, О.А. Загородніх. – К.: КНЕУ, 2000. – 322 с.
17. Кошельок Г.В. Класифікація грошових потоків підприємства у сучасних умовах // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/1\(66\)/uazt_2013_1_6.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/1(66)/uazt_2013_1_6.pdf)
18. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 485 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
19. Бочаров В.В. Коммерческое бюджетирование / Бочаров В.В. – СПб.: Питер, 2003. – 368 с.
20. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.
21. Лігоненко Л.О., Ковальчук Г.В. Управління грошовими коштами торговельного підприємства. – К.: КДТЕУ, 1998.
22. Ясишена В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/сутність_грошових_потоків_підприємств.pdf
23. Стацук О.В., Хандучка А.М. Грошові потоки підприємства: суть та необхідність управління. «Young Scientist» • № 6(09) • June, 2014 // <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/6/64.pdf>
24. Вплив факторів на грошові потоки підприємств в умовах євроінтеграційних процесів України [Електронний ресурс] / О.М. Костюк-Пукаляк // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – № 1(29). – С. 171-177. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No1/171.pdf>

Костюк-Пукаляк О.М.

ПП «Інтелект-Нова»

СОВРЕМЕННАЯ КОНЦЕПЦИЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СУТИ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ И ИХ ВИДОВ

Аннотация

Критически рассмотрены подходы к определению сущности денежных потоков зарубежными и отечественными исследователями. Предложена концепция разграничения понятий сущности денежных потоков, которые имеют разногласия в трактовке. Создана система классификации в соответствии с целями управления денежными потоками на предприятиях. Предложены новые виды денежных потоков, которые формируются в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: cash flow, денежный поток, денежные потоки, виды денежных потоков, электронный денежный поток, свободный денежный поток.

Kostiuk-Pukaliak O.M.

PE «Intellect-Nova»

MODERN CONCEPT OF DETERMINING OF THE ESSENCE OF CASH FLOWS AND THEIR TYPES

Summary

In this article we critically examined the approaches to determining the essence of cash flows by foreign and domestic researchers. We also proposed the concept of the delimitation of the essences of cash flows that have different meaning. The system of classification according to the objectives of cash flow management is created in article. We also proposed the new types of cash flows which are formed in modern economic condition.

Keywords: cash flow, cash flows, types of cash flows, digital cash flow, free cash flow.